ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

UDK: 616.831-005.4

DISTSIRKULYATOR ENTSEFALOPATIYA ASORATLARI

Qoraqalpog‘iston tibbiyot instituti
Arunova Dilbar Baybosinovna,
Bekimbetova Mexribanim Oralbaevna

Annotatsiya. Ushbu maqolada Distsirkulyator entsefalopatiya (DE) – surunkali miya qon aylanishi buzilishi natijasida kelib chiqadigan nevrologik sindrom haqida so‘z boradi. Maqolada kasallikning etiologiyasi, klinik bosqichlari, asosiy belgilar, asoratlari va zamonaviy davolash usullari yoritilgan. DE ning erta tashxis qo‘yilishi va profilaktikasi kasallik oqibatlarini kamaytirishda katta ahamiyatga ega ekani ta’kidlangan.

Kalit so‘zlar: Distsirkulyator entsefalopatiya, miya qon aylanishi, nevrologik buzilishlar, insult, demensiya, gipertoniya, ateroskleroz, kognitiv pasayish.

Аннотация. В данной статье рассматривается дисциркуляторная энцефалопатия (ДЭ) - неврологический синдром, возникающий в результате хронического нарушения мозгового кровообращения. В статье освещены этиология заболевания, клинические стадии, основные симптомы, осложнения и современные методы лечения. Было отмечено, что ранняя диагностика и профилактика ДЭ имеет большое значение в снижении последствий заболевания.

Ключевые слова: Дисциркуляторная энцефалопатия, мозговое кровообращение, неврологические нарушения, инсульт, деменция, гипертония, атеросклероз, когнитивное снижение.

Abstract. This article discusses Distsirkulyator entsefalopatiya (DE) - a neurological syndrome resulting from chronic cerebrovascular disorders. The article covers the etiology of the disease, clinical stages, main symptoms, complications, and modern treatment methods. It is noted that early diagnosis and prevention of DE are of great importance in reducing the consequences of the disease.

Keywords: Distsirkulyator entsefalopatiya, cerebral circulation, neurological disorders, stroke, dementia, hypertension, atherosclerosis, cognitive decline.

Kirish.

Distsirkulyator entsefalopatiya (DE) – bu miya qon aylanishining surunkali buzilishi natijasida paydo bo‘ladigan nevrologik kasallik bo‘lib, miya hujayralarining yetarli darajada kislorod va ozuqa moddalarini ololmasligi natijasida yuzaga keladi. Bu kasallik sekin rivojlanadi, ammo vaqt o‘tishi bilan doimiy nevrologik yetishmovchilikka olib kelishi mumkin.

Kasallikning Sabablari

DE ning asosiy sabablari quyidagilardir:

Arterial gipertoniya – uzoq davom etgan yuqori qon bosimi miya tomirlarining qattiqlashishiga va torayishiga olib keladi;

Ateroskleroz – qon tomirlarining yog‘li blyashkalar bilan to‘silishi qon oqimini kamaytiradi;

Diabet – qon tomirlarining mikrova makroangiopatiyasi DE rivojlanishiga sabab bo‘ladi;

Yurak yetishmovchiligi – yurak qon chiqarish qobiliyatining pasayishi miya qon aylanishini buzadi;

Bo‘yin umurtqalaridagi osteoxondroz – bu holat bo‘yindagi qon tomirlar bosilib qolishiga olib keladi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-6

Yuqoridagi sabablardan tashqari, kamharakatlilik, noto‘g‘ri ovqatlanish, chekish va alkogolga qaramlik DE rivojlanishida muhim omillar hisoblanadi. Ayniqsa, qon tomirlarining elastikligini yo‘qotishi bilan bog‘liq bo‘lgan yoshi kattalarda DE ko‘proq uchraydi. Shu bilan birga, yurak aritmiyalari, qonning quyilish xususiyatlaridagi o‘zgarishlar (giperkoagulyatsiya), homiladorlik yoki gormonal disbalanslar ham miya qon aylanishiga ta’sir ko‘rsatadi.

Tibbiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, DE ko‘pincha ko‘p omilli etiologiyaga ega bo‘lib, bu degani – bir vaqtning o‘zida bir nechta sabablar kasallikni keltirib chiqaradi. Misol uchun, gipertoniya va diabet birgalikda bo‘lsa, DE rivojlanish xavfi keskin oshadi. Bundan tashqari, surunkali stress, uyqu yetishmovchiligi va nevroz holatlari ham miya qon aylanishining vegetativ boshqaruvini buzadi. Shu bois DE kompleks yondashuvni talab qiladi – nafaqat dori vositalari, balki hayot tarzini tubdan o‘zgartirish kerak.

Klinik Belgilari

Distsirkulyator entsefalopatiyaning dastlabki bosqichida simptomlar yengil va o‘tkinchi bo‘ladi, ammo kasallik rivojlangani cariyanida quyidagi belgilar kuzatiladi:

1-bosqich:

Tez charchash;
Diqqatni jamlay olmaslik;
Uyqusizlik;
Yengil bosh og‘rig‘i;
Emotsional beqarorlik (kayfiyat o‘zgarishi).

2-bosqich:

Yodda saqlash qobiliyatining susayishi;
Harakat koordinatsiyasining buzilishi;
Nutqning sustlashuvi;
Bosh aylanishi;
Depressiv holat.

3-bosqich:

Dementiyaga o‘xshash og‘ir aqliy buzilishlar;
Yurish buzilishi (parkinsonizmga o‘xshash holatlar);
Siydik tutib turolmaslik;
Ijtimoiy moslashuvning pasayishi.

DE simptomlari ko‘pincha yillar davomida kuchayib boradi. Uzoq davom etgan kasallik bemorning kundalik hayotiga jiddiy ta’sir qiladi – oddiy ishlarda ham qiynaladi, eslab qolish qiyinlashadi, kayfiyat tez-tez o‘zgarib turadi. Ayrim hollarda DE ga chalingan bemorlar o‘zlarining ruhiy holatlarini nazorat qilishda qiynaladilar, bu esa yaqinlariga og‘ir ruhiy yuk bo‘lishi mumkin.

Asoratlari

Distsirkulyator entsefalopatiya vaqtida chora ko‘rilmasa, quyidagi og‘ir asoratlar rivojlanishi mumkin:

Ishemik insult – qon tomirining butunlay yopilib qolishi natijasida miya to‘qimasining nobud bo‘lishi;
Miya infarkti – qon ta’minotining uzilishi natijasida miya qismining doimiy zararlanishi;
Dementiya – aqliy faoliyatning keskin pasayishi, hushyorlik va fikrlash qobiliyatining yo‘qolishi;
Qarindoshlariga bog‘liqlik – bemor mustaqil harakatlana olmay qoladi;
Epileptik xurujlar – ba’zi hollarda DE epileptik xurujlar bilan kechadi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

Davolash

DE ni to‘liq davolash qiyin, ammo kasallikning rivojlanishini to‘xtatish va simptomlarni yengillashtirish mumkin:

Gipertoniya nazorati – qon bosimini doimiy ravishda nazorat qilish;

Antisklerotik dori vositalari (statinlar) – qon tomirlarni tozalash va blyashkalarni kamaytirish uchun;

Antikoagulyantlar – qon quyqalari oldini olish uchun;

Nevroprotektorlar – miya hujayralarini himoya qilish;

Fizioterapiya va psixoterapiya – umumiy holatni yaxshilash uchun;

Sog‘lom turmush tarzi – chekish, alkogol, stressdan voz kechish.

Bundan tashqari, DE bilan kasallangan bemorlar uchun doimiy nevrologik nazorat zarur. Dori vositalariga qo‘shimcha tarzda, xotirani faollashtiruvchi mashqlar, aqliy stimulyatsiya (masalan, kitob o‘qish, shaxmat o‘ynash) foydali bo‘ladi. Psixoterapevtik yondashuv, ayniqsa, kasallikning 2- va 3-bosqichlarida ruhiy holatni barqarorlashtirishda katta ahamiyatga ega. Davolashni individual holatga mos holda tanlash shifokorning tajribasi va bemorning umumiy holatiga bog‘liq.

Xulosa

Distsirkulyator entsefalopatiya – bu jiddiy nevrologik kasallik bo‘lib, erta bosqichlarda aniqlansa, uning rivojlanishini sekinlashtirish va hayot sifatini yaxshilash mumkin. Asoratlardan saqlanish uchun barvaqt tashxis qo‘yish, muntazam tekshiruvdan o‘tish va shifokor tavsiyalariga amal qilish muhimdir. DE – faqat tibbiy muammo emas, balki ijtimoiy va oilaviy muammo hamdir. Shuning uchun bemorga atrofdagilarining doimiy yordami va tushunishi ham zarur hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Gusev E.I., Skvortsova V.I. "Cerebrovascular diseases". Moskva: MEDpress-inform, 2018.

2. Соловьев В.В., Миронов С.П. "Дисциркуляторная энцефалопатия: диагностика и лечение" // Журнал неврологии и психиатрии им. С.С. Корсакова, 2020, № 3.

3. World Health Organization. "Neurological disorders: public health challenges." Geneva: WHO Press, 2006.

4. O'Brien J.T., Thomas A. "Vascular dementia." The Lancet, 2015; 386(10004): 1698–1706.

5. Lishman W.A. "Organic Psychiatry: The Psychological Consequences of Cerebral Disorder." Wiley-Blackwell, 2009.

6. Martynov M.Yu., Danilov A.B. "Cerebrovascular pathology: diagnostics, treatment, prevention". Moskva: GEOTAR-Media, 2021.

7. American Stroke Association. "Guidelines for the Prevention of Stroke in Patients with Stroke and Transient Ischemic Attack." 2021 Update.